

משרד החינוך

להאמין • לאהוב • להצטיין

מבית הספר היסודי לחטיבת הביניים – ההבדלים, גיל ההתבגרות וטיפים שיקלו על המעבר

בבתי-ספר רבים מסתיימת בכיתה ו' תקופת לימודים אחת ונפתחת תקופת לימודים חדשה – בחטיבות הביניים. המעבר לחטיבה מלווה במעבר ההתפתחותי של גיל ההתבגרות. מעבר למקום חדש יוצר בדרך כלל חששות, סקרנות ומתח, ועם זאת, הוא מהווה מקור לשינוי ולהתחדשות. המעבר נותן לילד הזדמנות להציג את עצמו מחדש, לבחון את עצמו, לשנות התנהגויות שהפריעו לו בעבר, ולהדגיש דברים שהוא רוצה להמשיך לקיים.

מה השוני בין בית הספר היסודי לחטיבה?

במעבר מבית-הספר היסודי לחטיבת הביניים נפרדים התלמידים ממסגרת שהכירו החל מכיתה א', מסגרת שהייתה אינטימית וקטנה, שבה הכירו היטב את הנהלים ואת הנפשות הפועלות והן הכירו אותם. לעומת זאת, החטיבה היא בדרך כלל בעלת אוריינטציה הישגית, המחייבת התמודדות עם כמות רבה של חומר לימודים ברמה גבוהה, התמודדות עם סגנונות למידה שונים מאלה שהיו רגילים אליהם בבית-הספר היסודי, למידה עם קבוצות משתנות, וצורך לקשור קשרים חברתיים עם תלמידים חדשים מבתי-ספר אחרים. מהתלמידים נדרשת התמודדות עם מורים רבים וחדשים, וכן התמודדות על מקומם בחברה חדשה.

תלמידים העוברים מבית הספר היסודי לחטיבת הביניים נחשפים לשינויים רבים כתוצאה מן המעבר ובתוכם מורים חדשים, ציפיות חדשות, חברים חדשים, יחסי מורה-תלמיד אחרים, השתייכות למוסד שבו לומדים תלמידים מבוגרים יותר, אשר מספרם עולה במידה רבה על מספר התלמידים בבית הספר היסודי.

בדרך כלל, גם מבנה בית הספר שונה, יתכן שהמבנה הפיזי גדול יותר ממה שהורגלו אליו קודם לכן. על התלמידים להסתגל גם לשיטת דירוג הצינונים בחטיבה ולתחרות גוברת בין תלמידים, מצב שהיה במינון נמוך יותר ביסודי. כל השינויים הללו מתרחשים בתקופה שבה המתבגר שם עצמו במרכז, והביקורתיות שלו כלפי עצמו והסביבה גדלה.

המעבר לחטיבה וגיל ההתבגרות

כאשר בוחנים את הקשר בין המעבר לחטיבה לקשיי הסתגלות של המתבגר, נראה כי אין דעה רווחת בעניין עוצמת ההשפעה של המעבר על בריאותו הנפשית של המתבגר. מחקרים אחדים מדברים על שינויים בהסתגלות הפסיכולוגית, בדימוי העצמי ובאמונה של המתבגר ביכולותיו. מחקרים אחרים הראו כי המעבר לחטיבה מביא עימו השפעות שליליות על ההסתגלות וההתנהגות של המתבגר, וכן ירידה בהישגים האקדמיים ובהסתגלות החברתית. מחקרים אחרים, מצד שני, הראו כי לא היו שינויים בהסתגלות הרגשית לחטיבת הביניים ואף ניכרה עלייה בדימוי העצמי ובאמונה של המתבגרים ביכולותיהם. בנוסף, יש הטוענים כי היתרון במעבר הוא של התלמידים החלשים, אשר התקשו להצטיין במשימות הלימודיות בבית הספר הקודם והנה הזדמנות לשינוי ניצבת בפניהם. באשר לתלמידים הטובים, אשר הישגיהם הלימודיים בבית הספר היסודי היו בולטים, שינוי שכזה לא יהיה משמעותי בעבורם.

נראה כי ככל שהילד מצויד במשאבים נפשיים רבים יותר, כך תפחת פגיעותו בעת המעבר. מחקר נוסף הראה כי מתבגר אשר חווה פחות קשיים בחייו ואשר חש קשר רגשי עמוק למשפחתו, יחוש פחות פגיעה בדימוי העצמי שלו ובמסוגלות האקדמית שלו בשעת המעבר לבית ספר חדש. רבים סבורים כי ככל שמשפחת המתבגר תומכת יותר, התקשורת במשפחה טובה יותר וכן היכולת שלהם לפתור בעיות היא טובה, כך גדל הסיכוי להסתגלות טובה של המתבגר בעת המעבר לחטיבת הביניים.

מורה בחטיבת הביניים מספרת כי "מדובר בשלב שבו הילדים מגיעים למקום חדש, ועיקר המשאבים שהם משקיעים הוא בהתאקלמות החברתית. הם פוגשים ילדים בוגרים מהם ומחפשים קבוצת שייכות. הלימודים חשובים פחות, ולכן הרבה ילדים חווים ירידה בהישגים ואינם פנויים ללימודים. מדובר במעבר מאוד משמעותי, כניסה ראשונה לעולם המבוגרים, יש מהם ציפייה שיסתדרו לבד, אבל זה מטעה, הם עדיין זקוקים לעזרה".

טיפים ועצות להפגת חששות ופחדים לפני הכניסה לחטיבה

ארגנו להם סדר יום קבוע

כשבועיים לפני תחילת הלימודים כדאי להתחיל ללכת לישון בזמן ולקום בזמן. כדאי לחזור על המטלות, כדי להכניס אותם חזרה לשגרה של לימודים.

דברו איתם על השינוי

העובדה שהם "גדולים" ו"לא רוצים לדבר" לא אומרת שהם באמת אינם זקוקים לשיחה. ספרו להם על המעבר שלהם לחטיבה, עודדו אותם לדבר ולתאר את הקשיים והחששות שלהם.

דאגו שנערים בוגרים יותר יספרו לילדכם על הלימודים בחטיבה

אחים גדולים, בני דודים, בנים ובנות של חברים יוכלו לספר לילדים שלכם על החטיבה, להכיר להם דמויות מפתח חשובות, ולהכין אותם למעבר. דאגו לכך שידברו איתם אנשים שחוו חוויות חיוביות בבית הספר.

הכירו איתם את הסביבה הפיזית בבית הספר החדש

קפצו איתם לפני תחילת שנת הלימודים לבית הספר החדש וערכו שם סיור קצר.

הכינו יחד את הציוד לבית הספר

קנו יחד תיק, ספרים, מחברות, תלבושת אחידה. תהיו חלק מההכנות והפכו אותן לחוויה משותפת.

איך להקל על הילד את הימים הראשונים בחטיבת הביניים?

צלצלו לילד במהלך היום הראשון של כיתה ז'

אם ילד יש טלפון סלולרי, התקשרו אליו במהלך היום הראשון של כיתה ז' כדי לברר מה שלומו. במידה ואין לו טלפון סלולרי, תוכלו לצייד אותו בכרטיס חיוג לטלפון ציבורי ולבקש ממנו להתקשר אליכם ולספר לכם מה נשמע.

אל תדכאו את רגשותיהם

אם הילד מדבר אתכם ומביע חששות, אל תבטלו אותם, התייחסו לזה באמפתיה וקבלו את הדאגות והקשיים שלהם.

אל תשנו דברים נוספים בחיי בני הנוער

במהלך החודשיים הראשונים ללימודים, הנחשבים לתקופת המעבר, אל תערכו שינויים נוספים בחיי הילד.

הדגישו את החיובי

לילדים שחוו קשיים בבית הספר היסודי נפתחת הזדמנות חדשה. למי שחווה קשיים עם מורים נפתח דף חלק, ילדים עם קשיים חברתיים יוכלו לפגוש דומים להם – יש גם חיובי במעבר מהיסודי לחטיבה, הדגישו אותו באוזני הילד.

מידע נוסף:

-
-